

УДК 338.517.053.2:338.432

ДИСПАРИТЕТ ЦІН НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ТА ПРОМИСЛОВУ ПРОДУКЦІЮ ЯК ЧИННИК ТЕХНІЧНОГО РЕГРЕСУ В АПВ

Філімонов Ю.Л. канд. екон. наук, доцент

Державний біотехнологічний університет

Проаналізовано сучасний стан паритетності цін на окремі види сільськогосподарської і промислової продукції в Україні.

В останні роки однією з найбільш актуальних проблем аграрного сектора України є значне подорожчання оборотних і необоротних активів промислового походження, які використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції. Зважаючи на низькі темпи проросту цін реалізації продукції рослинництва і тваринництва, може скластися ситуація, коли можливості аграріїв здійснювати розширене відтворення стануть вкрай обмеженими.

Більшість вчених під ціновим паритетом розуміють таке співвідношення між цінами на сільськогосподарську продукцію і використану в аграрній сфері промислову продукцію, при якому купівельна спроможність сільськогосподарської продукції зберігається на базисному рівні по відношенню до промислової продукції, що дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам не лише відтворити спожиті в процесі виробництва продукції ресурси, а й здійснювати розширене відтворення. В свою чергу диспаритетом є порушення цих співвідношень, яке, як правило, проявляється у випереджаючому зростанні індексів цін промислових товарів і послуг у порівнянні з сільськогосподарською продукцією [1, 2, 3].

У табл. 1 наведено індекси цін на промислову продукцію, що споживалася в аграрному секторі. Таким чином, за період 2018 – 2021 рр. витрати на виробництво сільськогосподарської продукції зросли на 93,2 %, а витрати матеріально–технічних ресурсів промислового походження – у 2,0 рази. Найвищі темпи приросту витрат за досліджуваний період спостерігаємо при використанні електроенергії – у 3,9 рази, при купівлі мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин – у 2,3, кормів і палива – у 2,1 рази. Слід також відмітити зростання оплати праці у 2021 р. у порівнянні з 2017 р. у 2,2 рази.

Аналізуючи динаміку ланцюгових індексів, приходимо до висновку, що найвищі їх рівні мали місце у 2021 р. Так, тільки протягом цього року сукупний індекс витрат на виробництво сільськогосподарської продукції зріс на 61,6 %, а на приріст вартості матеріально-технічних ресурсів в першу чергу вплинуло подорожчання мінеральних добрив та пестицидів, а також вартість електричної енергії – у 2,6 і 3,0 рази відповідно; палива – у 2,1 рази.

Таблиця 1 – Індекси цін на промислову продукцію, що споживається в аграрному секторі і на продукцію сільського господарства

Показники	Роки				Середній ланцюговий індекс за 2018-2021 рр.	Базисний індекс 2017-2022 рр.
	2018	2019	2020	2021		
Сукупний індекс витрат на виробництво сільськогосподарської продукції	1,08	0,934	1,185	1,616	1,204	1,932
у тому числі						
матеріально-технічні ресурси промислового походження	1,082	0,929	1,095	1,854	1,240	2,041
з них:						
трактори, сільськогосподарські машини та вантажні автомобілі	1,109	1,013	0,998	1,173	1,073	1,315
корми промислового виробництва	1,198	0,935	1,570	1,170	1,218	2,058
мінеральні добрива та хімічні засоби захисту рослин	1,035	0,809	1,040	2,592	1,369	2,257
нафтопродукти	0,995	1,046	0,947	1,800	1,197	1,774
електроенергія	1,325	0,926	1,035	3,073	1,590	3,902
паливо	1,176	0,711	1,190	2,068	1,286	2,058
оплата праці	1,148	1,219	1,145	1,364	1,219	2,186

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Протягом 2017-2018 рр. мав місце незначний приріст витрат, а у 2019 р. індекси витрат по більшості статей навіть зменшилися, про що свідчить значення сукупного індексу – 0,934.

Індекси цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами України у 2018-2021 рр. розглянемо у табл. 2. За досліджуваний період середні ціни реалізації сільськогосподарської продукції в нашій країні виросли на 63,7 %, в тому числі рослинницької – на 69,8, а тваринницької – на 29,9 %. Серед переліку видів продукції рослинництва найвищі темпи приросту ціни спостерігаємо при реалізації зернових і олійних культур – на 69,1 і 69,8 %, а тваринництва – при продажу молока і яєць – на 40,1 і 39,7 % відповідно.

Слід відмітити, що названі види продукції сьогодні займають найбільшу питому вагу при формуванні галузевої структури виробництва аграрних товаровиробників в Україні. На противагу маємо зниження цін на продукцію плодівих і ягідних культур, від яких деякі підприємства поступово відмовляються.

Таблиця 2 – Індекси цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами України

Показники	Роки				Середній ланцюговий індекс за 2018-2021 рр.	Базисний індекс 2017-2022 рр.
	2018	2019	2020	2021		
Продукція сільського господарства	1,093	0,924	1,192	1,360	1,142	1,637
Продукція рослинництва	1,098	0,912	1,229	1,380	1,155	1,698
Культури зернові і зернобобові	1,162	0,914	1,211	1,315	1,151	1,691
Культури олійні	1,029	0,888	1,266	1,468	1,163	1,698
Буряки цукрові фабричні	0,895	1,015	1,148	1,342	1,100	1,400
Картопля	1,087	1,449	0,946	0,98	1,116	1,460
Культури овочеві	1,043	1,17	0,821	1,179	1,053	1,181
Культури плодові та ягідні	0,725	1,004	1,275	0,940	0,986	0,872
Продукція тваринництва	1,086	0,968	1,030	1,200	1,071	1,299
Сільськогосподарські тварини (у живій масі)	1,044	0,978	0,991	1,157	1,043	1,171
Молоко	1,046	1,075	1,079	1,162	1,091	1,410
Яйця	1,27	0,767	1,027	1,396	1,115	1,397

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Порівнюючи дві групи індексів, можна зробити висновок про те, що за досліджуваний період базисний індекс витрат на виробництво сільськогосподарської продукції переважає індекс цін на 0,294.

Отже, за період 2017-2021 рр. в Україні можна констатувати наявність цінового диспаритету на продукцію сільського господарства і промислову продукцію, який особливо загострився у 2021 р. Нажаль, через повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, інфляційні процеси з 2022 р. диспаритет цін посилюється. Його негативний вплив поширився у двох площинах: по-перше, подальше подорожчання основних засобів і оборотних активів; по-друге, зниження цін на сільськогосподарську продукцію.

Список використаних джерел

1. Паска І.М. Диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію. *Вісник аграрної науки*. 2012. № 10. С. 64-66.
2. Сатир Л.М. Щодо проблеми паритетності цін на Промислову і сільськогосподарську продукцію. *Економіка та держава*. 2013. № 2. С. 35-37.
3. Феняк Л.А. Порухення цінового паритету та шляхи його подолання в економіці України. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. Дніпро: Дніпропетровський державний агроекономічний університет. 2018. № 5.
4. Сільське господарство України 2021. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ. 2022. 221 с.